

Informatieblad

Begrotingsproces

Geïnteresseerd in de overheidsfinanciën en het begrotingsproces? Dit blad bevat informatie over de rijksbegroting en de Miljoenennota; over hoe ze tot stand komen, wat het verschil ertussen is, wie er bij de voorbereiding betrokken zijn, wie er uiteindelijk beslissen over de overheidsuitgaven en hoe de uitvoering wordt gecontroleerd. Kortom, we volgen het gehele begrotingsproces: de voorbereiding, de aanbidding, de vaststelling, de uitvoering, de controle en de verantwoording. Achter in dit informatieblad vindt u de begrotingskalender, een schematisch overzicht van de gehele begrotingscyclus voor de begroting van 2012.

1. De rijksbegroting en de Miljoenennota

Overheidstaken kosten geld. De overheidsuitgaven moeten ieder jaar worden vastgesteld door de Tweede en Eerste Kamer. De Grondwet regelt dat de minister van Financiën namens de regering ieder jaar op Prinsjesdag de begrotingsvoorstellen voor het komende jaar indient bij de Tweede Kamer. Deze voorstellen samen vormen de rijksbegroting. Tegelijkertijd wordt de Miljoenennota aangeboden.

De Miljoenennota is een algemene toelichting op de rijksbegroting en biedt een samenvatting van de belangrijkste plannen uit de departementale begrotingen en de financiële gevolgen daarvan. De Miljoenennota gaat ook in op de nationale en internationale economische situatie en geeft een toelichting op het beleid voor de gehele collectieve sector (Rijk, Sociale Zekerheid en Zorg).

De rijksbegroting bestaat uit deelbegrotingen van de afzonderlijke ministeries. Elke begroting wordt in de vorm van een wetsvoorstel aan de Tweede en Eerste Kamer voorgelegd. Pas als de Tweede en Eerste Kamer de voorstellen hebben behandeld en (al dan niet gewijzigd) hebben aangenomen, kunnen de ministers de voorgenomen plannen uitvoeren en het geld vanaf 1 januari van het nieuwe jaar uitgeven. Net als ieder ander wetsvoorstel is de begroting, het begrotingsvoorstel, opgebouwd uit artikelen. Elk artikel staat voor een beleidsdoel dat de regering wil bereiken. Het geeft een samenhangend antwoord op de vragen: "Wat willen we bereiken, wat gaan we daarvoor doen en wat mag dat kosten?". Om die reden worden de artikelen ook wel beleidsartikelen genoemd.

2. De voorbereiding van de rijksbegroting en de Miljoenennota

Aan de presentatie van de rijksbegroting en de Miljoenennota op Prinsjesdag gaat een intensief voorbereidingsproces vooraf. Een klein jaar voor Prinsjesdag worden op het ministerie van Financiën de voorbereidingen voor de volgende rijksbegroting en Miljoenennota gestart. De minister van Financiën heeft een centrale rol in het begrotingsproces.

De centrale rol van de minister van Financiën

Alle ministers zijn verantwoordelijk voor de opstelling (en uitvoering) van de begroting van hun ministerie. Zo is ook de minister van Financiën verantwoordelijk voor de begroting van het ministerie van Financiën. Hij is verantwoordelijk voor de uitgaven van zijn ministerie, waaronder de uitgaven van de Belastingdienst en de rente-uitgaven in verband met de overheidsschuld (Nationale schuld). Maar hij heeft daarnaast op grond van de Comptabiliteitswet een bijzondere positie bij het begrotingsproces: hij is namelijk eerst verantwoordelijke voor het algemene begrotingsbeleid (financieel/budgettair beleid) van het kabinet. Daarmee heeft de minister van Financiën bevoegdheden ten aanzien van de begrotingen van alle andere ministers. Zo moeten bijvoorbeeld alle door ministers gemaakte plannen met financiële gevolgen aan de minister van Financiën worden voorgelegd. Hij bewaakt de afspraken uit het Regeerakkoord en andere afspraken die een regering heeft gemaakt over het begrotingsbeleid. Hij is met zijn specifieke verantwoordelijkheid de spil in het begrotingsproces.

Uitgangspunt bij het begrotingsproces is het begrotingsbeleid dat in grote lijnen aan het begin van iedere kabinetsperiode wordt afgesproken. Die afspraken zijn opgenomen in het Regeerakkoord. Sinds 1994 staat het uitgavenkader voor de gehele collectieve sector centraal in het begrotingsbeleid. Dit wil zeggen dat de maximale hoogte van de uitgaven van zowel het Rijk, als van de fondsen voor de Sociale Zekerheid en Zorg voor de gehele kabinetsperiode vastliggen.

Daarvan afgeleid zijn concrete deelbudgetten waarin is vastgelegd waarop iedere minister ten hoogste kan rekenen. Spelregels bij het begrotingsproces zijn de zogeheten begrotingsregels. Deze zijn gericht op het handhaven van de uitgavenkaders.

Het uitgavenkader

Het uitgavenkader werkt als een plafond waarbinnen de totale uitgaven en dus het te voeren (financieel/budgettair) beleid moeten plaatsvinden. Politieke keuzes om aan het ene beleidsterrein meer uit te geven en aan het ander minder, moeten dus binnen dat kader worden gemaakt. Van essentieel belang bij deze begrotingssystematiek is dat er met voorzichtige economische veronderstellingen wordt gewerkt. Dit maakt de kans op tegenvallers en daardoor bezuinigingen kleiner. Het werken met voorzichtige uitgangspunten komt zodoende de rust in het begrotingsproces en van het begrotingsbeleid ten goede.

De voorbereiding stap voor stap

Het voorbereidingsproces begint met de begrotingsaanschrijving van de minister van Financiën en eindigt bij de aanbidding van de rijksbegroting en de Miljoenennota op Prinsjesdag. Daartussen in worden nog de nodige stappen genomen.

Begrotingsaanschrijving van de minister van Financiën aan de vakministers

(oktober/november 2010)

De minister van Financiën stuurt een begrotingsaanschrijving naar de andere ministers met technische en procedurele aanwijzingen waarmee de vakministers rekening moeten houden bij het maken van hun begroting. Het gaat hierbij onder andere om procedurele aanwijzingen zoals: wanneer moeten de ministers de concept-ontwerpbegrotingen inleveren bij de minister van Financiën, maar ook om de economische gegevens die van invloed zijn op de hoogte van de uitgaven.

De bedoeling van de begrotingsaanschrijving is dat alle ministeries hun begrotingen baseren op dezelfde uitgangspunten. Binnen het ministerie van Financiën zijn bij het opstellen van de begrotingsaanschrijving en tijdens de gehele voorbereidingsfase van de rijksbegroting en de Miljoenennota verschillende directies betrokken.

Beleidsbrieven van de ministeries aan de minister van Financiën

(februari/maart 2011)

De aanwijzingen uit de begrotingsaanschrijving van de minister van Financiën worden op de ministeries intern doorgegeven. Binnen de ministeries bereiden de verschillende directies hun begrotingsvoorstellen voor. Tijdens de voorbereiding komt het accent steeds meer te liggen op de inhoud van beleid. Dus op de vragen: wat willen we bereiken, wat gaan we daarvoor doen en wat mag dat kosten? Daarbij wordt tevens rekening gehouden met het resultaat van de uitvoering van de begroting van het lopende en het afgelopen jaar. De voorstellen worden ingediend bij de centrale directie Financieel Economische Zaken van het eigen ministerie, die ze kritisch beoordeelt, voorziet van commentaar en doorstuurt aan de minister en de staatssecretaris(sen). Het is de politieke leiding die beslist welke prioriteiten gesteld moeten worden, waaraan meer geld wordt uitgegeven, waaraan minder en voor welk beleid eventueel extra geld wordt gevraagd. Dit wordt vastgelegd in een beleidsbrief die aan de minister van Financiën wordt gestuurd.

Kaderbrief van de minister van Financiën aan de vakministers

(maart/april 2011)

Op het ministerie van Financiën wordt er met de informatie uit de beleidsbrieven een overzicht gemaakt van de mee- en tegenvallers en van de claims voor het gewenste nieuwe beleid. Met dit totaalbeeld en aan de hand van recente economische inzichten (gegevens van het Centraal Planbureau over de economische ontwikkelingen, de rentestand, de ontwikkeling van lonen en prijzen en de werkgelegenheidsontwikkeling) die van invloed zijn op het uitgavenkader, geeft de minister van Financiën in de kaderbrief inzicht in de mogelijkheden en problematiek voor de komende begroting. Op hoofdlijnen wordt in deze budgettaire brief bekeken of er bezuinigd moet worden in één of meerdere van de drie sectoren (Rijk, Sociale Zekerheid en Zorg) of dat er ruimte is voor extra uitgaven, voor lastenverlichting of voor het verbeteren van de overheidsfinanciën (het verlagen van het financieringstekort, het realiseren van een overschot op de begroting, het verder aflossen van de schuld).

Kaderbriefbesluitvorming en totalenbrief
(april/mei 2011)

In april bespreken de ministers in de Ministerraad de kaderbrief. Dat betekent dat er nu gezamenlijk naar de uitgavenkant en de inkomstenkant van de begroting wordt gekeken: waar zijn extra claims ingediend, hoe worden problemen opgelost en welke mogelijkheden voor nieuw beleid zijn politiek haalbaar? Er wordt dan meestal na enkele vergaderingen op hoofdlijnen besloten over de doelen, uitgaven en inkomsten voor het komende jaar. Deze besluitvorming in het voorjaar is het hoofdmoment van afweging over de begroting. De kaderbriefbesluitvorming levert direct ook een begrotingstotaal per ministerie op. Deze totalen worden begin mei per brief, de Totalenbrief, door de minister van Financiën naar de ministeries verstuurd. In deze brief is een overzicht van de besluitvorming over de kaderbrief opgenomen en wordt - zoals de naam al duidelijk maakt - de totaalstand per begroting voor het komende begrotingsjaar vastgesteld. Met andere woorden: hierin zijn de cijfers opgenomen waar de begrotingen van de ministeries aan moeten voldoen.

Indiening van de concept-ontwerpbegrotingen van de ministeries bij het ministerie van Financiën
(medio juni 2011)

Medio juni dienen de ministers hun concept-ontwerpbegroting in bij het ministerie van Financiën. Aangezien de minister van Financiën eerst verantwoordelijk is voor het algemene begrotingsbeleid, worden alle afzonderlijke begrotingen voorgelegd en beoordeeld op het ministerie van Financiën. De medewerkers van de Inspectie der Rijksfinanciën (IRF) bekijken per ministerie of de concept-ontwerpbegrotingen aan de gemaakte afspraken (uit bijvoorbeeld het Regeerakkoord, de begrotingsaanschrijving en de totalenbrief) voldoen. Hierbij gaat de aandacht ook uit naar de toelichting op de begrotingsartikelen, de zogeheten 'memorie van toelichting', die bij ieder wetsvoorstel wordt opgenomen. Bekeken wordt of hierin goed aangegeven staat welke doelen het betreffende ministerie wil bereiken, welke prestaties men daarvoor wil leveren en hoeveel geld aan ieder doel wordt uitgegeven.

Er vindt hierover in de maanden juni en juli intensief overleg plaats op ambtelijk niveau. Als er punten van onenigheid blijven, volgt er nader overleg op steeds hoger niveau tot op het niveau van de ministers en staatssecretarissen. Het gevoerde overleg over de concept-ontwerpbegrotingen kan resulteren in wijzigingen ten opzichte van de totalenbrief. De minister van Financiën legt deze wijzigingen voor aan de Ministerraad.

Van concept naar ontwerpbegrotingen en de Miljoenennota
(zomermaanden 2011)

In de zomermaanden schaven de ministeries de begrotingen verder bij. Op het ministerie van Financiën wordt tegelijkertijd gewerkt aan het opstellen van de Miljoenennota, waarin de hoofdlijnen van het financieel-economisch beleid en de nationale en internationale economische ontwikkelingen worden beschreven.

Definitieve besluitvorming over de begroting in de Ministerraad
(augustus 2011)

In augustus vindt de besluitvorming over de rijksbegroting plaats. Tot aan de zomer is gewerkt met voorlopige cijfers. Bij deze besluitvorming in augustus zijn actuele economische gegevens bekend van het Centraal Planbureau (de Macro Economische Verkenning, de MEV). Aan de ontwerp-begrotingen en de Miljoenennota kan nu de laatste hand

gelegd worden. De Miljoenennota en de afzonderlijke begrotingen worden dan nog in de Ministerraad behandeld en vastgesteld.

De rijksbegroting en de Miljoenennota gaan voor advies naar de Raad van State

(uiterlijk 1 september 2011)

De definitieve begrotingsvoorstellen waaruit de rijksbegroting is opgebouwd, worden door de vakminister ingediend bij de minister van Financiën. Deze voorstellen en de Miljoenennota worden dan uiterlijk 1 september voor advies aan de Raad van State gestuurd. De Raad van State is belast met de advisering over wetgeving en bestuur aan regering en parlement. De Raad van State brengt in de eerste week van september advies uit.

Ministers schrijven nader rapport als reactie op advies van de Raad van State

(eerste week van september 2011)

Op het advies van de Raad van State schrijven de ministers nog een reactie, een zogeheten 'Nader Rapport'. Inmiddels draait de drukkerij op volle toeren om de gehele rijksbegroting en de Miljoenennota op tijd klaar te krijgen. Medewerkers van Financiën en andere ministeries kijken de drukproeven na en voorzien de tekst nog van de nieuwste cijfers en voeren eventuele wijzigingen door naar aanleiding van het advies van de Raad van State.

3. De aanbidding op Prinsjesdag

(derde dinsdag in september 2011)

Op Prinsjesdag (de derde dinsdag van september) komt het resultaat van al het voorbereidende werk in de openbaarheid. Eerst leest de Koningin in de Ridderzaal de Troonrede voor en daarna gaat de minister van Financiën met het bekende koffertje naar de Tweede Kamer om daar namens de regering officieel de rijksbegroting en de Miljoenennota voor het komende jaar aan te bieden. Daarmee zijn de stukken openbaar geworden. Met het aanbieden van de rijksbegroting en de Miljoenennota op Prinsjesdag is de voorbereidingsfase afgerond en start de fase van de begrotingsbehandeling.

4. De begrotingsbehandeling en de vaststelling

(september t/m december 2011)

Al snel na Prinsjesdag (september 2011) begint de parlementaire behandeling van de rijksbegroting en de Miljoenennota. Er wordt dan tijdens de Algemene Politieke Beschouwingen over de grote lijnen gesproken. Tijdens deze debatten voert de minister-president namens de regering het woord. Met de minister van Financiën wordt in oktober tijdens de Algemene Financiële Beschouwingen meer in detail gedebatteerd over het financieel-economisch beleid.

In november en december (2011) vinden de begrotingsbehandelingen in de Tweede en Eerste Kamer plaats. Bij de behandeling van de aparte begrotingswetsvoorstellen van de ministeries vindt eerst een schriftelijke voorbereiding plaats en daarna de mondelinge behandeling. De schriftelijke voorbereiding per ministerie bestaat uit een schriftelijke beantwoording van een lijst met vragen van kamerleden over de begroting van een ministerie. Vervolgens kunnen tijdens de mondelinge behandeling in de Tweede Kamer veranderingen worden voorgesteld in de begrotingswetsvoorstellen. Een kamerlid kan hiertoe een

amendement of een motie indienen. Een amendement is een rechtstreekse wijziging van het wetsvoorstel waarover gestemd moet worden. Bij een motie gaat het om een verzoek aan de betrokken minister de begroting of het beleid aan te passen. Als via een amendement een verhoging van de uitgaven wordt voorgesteld, is er een soort ongeschreven regel dat er door de Tweede Kamer óók wordt aangegeven waar dat geld dan vandaan moet komen. De mondelinge behandeling wordt afgesloten met stemmingen over het begrotingswetsvoorstel en stemmingen over de eventuele aparte amendementen.

Na goedkeuring, gaat het begrotingswetsvoorstel, al dan niet gewijzigd voor behandeling naar de Eerste Kamer. De Eerste Kamer kan geen wijzigingen meer aanbrengen. Deze kan het begrotingswetsvoorstel alleen aannemen of verwerpen. Pas als Tweede en Eerste Kamer de begrotingswetsvoorstellen hebben goedgekeurd, kan de regering het geld uitgeven. De volksvertegenwoordigers maken dus uiteindelijk uit of en hoe het overheidsgeld wordt besteed.

5. De begrotingsuitvoering, controle en verantwoording

Begrotingsuitvoering en controle

Nadat de begroting is aangenomen, wordt het beleid uitgevoerd en worden de uitgaven gedaan. De begrotingsuitvoering wordt op ieder ministerie nauwkeurig gevolgd door de centrale directie Financieel-Economische Zaken (FEZ). De controle op de begrotingsuitvoering wordt niet alleen op de ministeries zelf gedaan maar ook door de Tweede Kamer. Deze wordt via budgettaire nota's, zoals de Voorjaars- en de Najaarsnota op de hoogte gehouden van het verloop van de begrotingsuitvoering.

Budgettaire brieven en nota's

Tijdens het voorbereiden van de begroting en ook in de uitvoeringsfase worden vele stukken geschreven. Er zijn budgettaire brieven en budgettaire nota's te onderscheiden. Budgettaire brieven, zoals de kaderbrief en de totalenbrief, zijn interne stukken van de minister van Financiën aan zijn collega ministers. Hierin staan de voorstellen en gegevens ten behoeve van de voorbereiding van de besluitvorming over ontwerp-begrotingen door de regering (in de Ministerraad). Deze budgettaire brieven zijn niet openbaar. Budgettaire nota's zijn externe stukken die de minister van Financiën namens zijn collega ministers aan de Tweede en Eerste Kamer verstuurt. De stukken zijn openbaar en geven informatie over het financieel-economisch beleid van het kabinet. De bekendste nota is de Miljoenennota.

Maandstaten van de ministeries aan het ministerie van Financiën (januari, februari etc. 2012)

De Centrale Directies Financieel-Economische Zaken van de ministeries houden de uitgaven bij en geven de gegevens hierover maandelijks in zogeheten maandstaten elektronisch door aan het ministerie van Financiën, waar een centrale administratie wordt bijgehouden. De minister van Financiën houdt op deze manier toezicht op de uitvoering van de begrotingen. Overschrijdingen kunnen zo al vroeg geconstateerd worden. Soms blijkt inderdaad in de uitvoering dat voor sommige

posten meer geld nodig is. In principe moet een minister tegenvallers/overschrijdingen binnen zijn eigen begroting opvangen/oplossen. Zo schrijven de begrotingsregels voor. Soms zijn daarvoor bezuinigingen elders nodig. Dergelijke wijzigingen op de vastgestelde begrotingen worden door de ministeries in zogeheten suppletore begrotingen voorgesteld en volgen het gebruikelijke wetgevingstraject. De maandstaten van de ministeries leveren informatie op voor het opstellen van de budgettaire nota's (zoals de Voorjaarsnota en de Najaarsnota) die de minister van Financiën over de begrotingsuitvoering naar de Tweede en Eerste Kamer stuurt. De suppletore begrotingen worden altijd tegelijkertijd met de Voorjaarsnota of met de Najaarsnota bij de Kamer ingediend.

Voorjaarsnota

(mei 2012)

De eerste budgettaire nota over de begrotingsuitvoering is de Voorjaarsnota. Deze verschijnt halverwege het lopende begrotingsjaar, uiterlijk op 1 juni. De Voorjaarsnota geeft weer hoe het staat met de lopende begroting: per begroting worden voorstellen tot noodzakelijke wijzigingen in de uitgaven en/of inkomsten gedaan.

De begroting waarover bij de Voorjaarsnota wordt gerapporteerd is gebaseerd op aannames/gegevens van het jaar daarvoor. De tijd staat niet stil: waarschijnlijk hebben veel zaken zich in werkelijkheid anders ontwikkeld dan een jaar eerder nog werd aangenomen. De Voorjaarsnota bevat daardoor vaak omvangrijke beleidswijzigingen en is in de praktijk de belangrijkste uitvoeringsnota over de begroting van het kabinet. Bovendien hebben de uitkomsten van de Voorjaarsnota effect op de besluitvorming door de regering over de begroting van het komende jaar.

Miljoenennota

(september 2012)

De Miljoenennota is de tweede nota die naar de Tweede en Eerste Kamer gaat namens de regering met informatie over de lopende begroting. De Miljoenennota bevat namelijk niet alleen de begrotingsplannen voor het komende jaar, maar geeft ook informatie over de lopende begroting. De informatie in de Miljoenennota over de lopende begroting heet de Vermoedelijke Uitkomsten en geeft de gewijzigde stand van zaken ten opzichte van de Voorjaarsnota weer.

Najaarsnota

(november/december 2012)

De Najaarsnota is de laatste nota die tijdens het begrotingsjaar naar de Tweede en Eerste Kamer wordt gestuurd. Hierin wordt ingegaan op hoe het na de Miljoenennota verder is gegaan met de uitvoering van de begroting. Is er sprake van tegenvallers, meevallers bij de afgesproken uitgaven of een verandering van het beleid, dan zal dit leiden tot het indienen van suppletore begrotingen, net als bij de Voorjaarsnota het geval kan zijn.

Verantwoording en controle

Ook achteraf, na afloop van het begrotingsjaar, wordt de realisatie van de begroting gecontroleerd. Voor de financiële controle achteraf heeft ieder ministerie een eigen accountantsdienst. De Directie Accountancy Rijksoverheid (DAR) van het ministerie van Financiën houdt toezicht en coördineert de accountantscontrole van de ministeries. Daarnaast voeren ook de Algemene Rekenkamer en het parlement controle achteraf uit. Bij de controle wordt nagegaan of de uitgaven van de ministeries daadwerkelijk ten goede zijn gekomen aan de diverse doelstellingen (de rechtmatigheid van uitgaven). Beleidsmatig

interessanter is de vraag of het ministerie met de aan haar beschikbaar gestelde gelden, bereikt heeft wat het wilde bereiken en gedaan en gepresteerd heeft wat het had toegezegd.

Voorlopige Rekening
(februari 2013)

Deze budgettaire nota geeft twee maanden na afloop van het begrotingsjaar op hoofdlijnen de voorlopige realisaties van het afgelopen begrotingsjaar.

De ministers sturen hun jaarverslag met bijbehorend accountantsrapport naar de minister van Financiën
(15 maart 2013)

Na afloop van het begrotingsjaar maakt ieder ministerie het zogeheten jaarverslag op, de financiële verantwoording zoals deze vroeger werd genoemd. Het jaarverslag is het spiegelbeeld van de begroting. Hierin wordt per begrotingsartikel ingegaan op de vraag in hoeverre men werkelijk het gestelde beleidsdoel heeft bereikt, welke prestaties er geleverd zijn, welke activiteiten ondernomen en wat dat gekost heeft. In het bijbehorende accountantsrapport geeft de accountantsdienst van het betreffende ministerie een oordeel over het jaarverslag en over de bedrijfsvoering van het ministerie in het afgelopen begrotingsjaar. De ministeries moeten hun jaarverslag en hun accountantsrapport voor 15 maart (van het jaar volgend op het begrotingsjaar) naar het ministerie van Financiën sturen.

Voor ieder jaarverslag moet een slotwet worden ingediend.

De minister van Financiën stuurt de jaarverslagen naar de Algemene Rekenkamer
(31 maart 2013)

Na bespreking van de jaarverslagen in de Ministerraad eind maart stuurt de minister van Financiën de jaarverslagen en de accountantsrapporten uiterlijk 31 maart naar de Algemene Rekenkamer. De minister van Financiën stuurt uiterlijk 21 april het Financieel Jaarverslag van het Rijk (FJR) en de controlebevindingen van de accountantsdienst van het ministerie van Financiën naar de Algemene Rekenkamer. Zoals de Miljoenennota vooruitblijkt op het te voeren begrotingsbeleid, zo blikt het FJR terug op het gevoerde begrotingsbeleid, op de ontwikkelingen en uiteindelijke realisaties op het gebied van de uitgavenkaders, het begrotingssaldo (het tekort of overschot op de overheidsbegroting) en de schuld. Het verslag bevat verder de staat van ontvangsten en uitgaven van het Rijk. Deze laatste moet eerst door de Algemene Rekenkamer worden goedgekeurd voordat hij aan de Staten-Generaal aangeboden kan worden.

De aanbidding van het Financieel Jaarverslag van het Rijk en de departementale jaarverslagen aan de Tweede en Eerste Kamer
(de derde woensdag van mei 2013)

De Algemene Rekenkamer, die de stukken controleert ten behoeve van de Tweede en Eerste Kamer, stelt bij elk departementaal jaarverslag een rapport met haar bevindingen op. Onder voorbehoud van de vaststelling van de slotwetten geeft de Algemene Rekenkamer een verklaring van goedkeuring van het Financieel Jaarverslag van het Rijk. De Algemene Rekenkamer stuurt deze rapporten en de verklaring van goedkeuring voor de derde woensdag in mei aan de Tweede en Eerste Kamer en de (betrokken ministers). De minister van Financiën biedt het Financieel Jaarverslag van het Rijk en de departementale jaarverslagen, op de derde woensdag in mei, ook wel verantwoordingsdag genoemd, aan de Tweede Kamer aan. Sinds 2000 doet hij dit met een speciaal koffertje. Net als op de derde dinsdag in september, wanneer hij de

rijksbegroting en de Miljoenennota aanbiedt (De accountantsrapporten en de slotwetten worden die dag ook aan de Tweede Kamer gestuurd).

Verantwoording en Dechargeverlening
(begin juni 2013)

In de eerste weken van juni overlegt de Tweede Kamer met de individuele ministers – aan de hand van de jaarverslagen en de Rekenkamerrapporten – over het door hen gevoerde beleid. Ter afsluiting vindt nog een debat op hoofdlijnen plaats.

Op basis van de jaarverslagen kunnen de ministers door de Tweede en Eerste Kamer worden gedechargeerd over het door hen gevoerde (financiële) beheer. Van dit laatste is pas sprake als de slotwet van het betreffende jaarverslag als wetsvoorstel is aangenomen. Daarmee is de begrotingscyclus rond!

6. De begrotingskalender voor de begroting van 2012

Het schematische overzicht op de volgende pagina's geeft de gehele begrotingscyclus van de rijksbegroting 2012:

Begrotingsvoorbereiding

	MINISTERIES	MINISTERIE VAN FINANCIËN	MINISTER-RAAD	STATEN-GENERAAL
Oktober - november 2010		Begrotingsaanschrijving aan de vakministers		
Februari - maart 2011	Beleidsbrieven aan de minister van Financiën			
Maart - april 2011		Kaderbrief aan de vakministers		
April 2011			Besluitvorming op hoofdlijnen rijksbegroting n.a.v. kaderbrief	
April - mei 2011		Totalenbrief aan de vakministers		
Juni 2011	Concept ontwerp-begrotingen op basis van totalenbrief aan minister van Financiën			
Juni - juli 2011	Overleg met ministerie van Financiën over concept ontwerp-begrotingen.	Overleg met vakministeries over concept ontwerp-begrotingen	Eventuele besluitvorming over resultaat van het overleg (indien wijziging totalenbrief)	
Juni - juli 2011	Bijschaven van concept naar ontwerp-begroting	Opstellen Miljoenennota		
Augustus 2011			Definitieve besluitvorming rijksbegroting	
Uiterlijk 1 september 2011	Definitieve begrotingsvoorstellen naar ministerie van Financiën	Rijksbegroting en Miljoenennota gaan voor advies naar de Raad van State		
Begin september 2011	Nader rapport naar aanleiding van het advies van de Raad van State	Nader rapport naar aanleiding van het advies van de Raad van State		

Begrotingsaanbieding

	MINISTERIES	MINISTERIE VAN FINANCIËN	MINISTER- RAAD	STATEN- GENERAAL
3e dinsdag in september 2011		Aanbieding van de rijksbegroting en Miljoenennota 2012 aan de Tweede Kamer		

Begrotingsbehandeling en vaststelling

	MINISTERIES	MINISTERIE VAN FINANCIËN	MINISTER- RAAD	STATEN-GENERAAL
September - oktober 2011				Algemene politieke en financiële beschouwingen
Oktober, november, december 2011				Begrotingsbehandeling van de aparte begrotingsvoorstellen

Begrotingsuitvoering en controle

	MINISTERIES	MINISTERIE VAN FINANCIËN	MINISTER- RAAD	STATEN- GENERAAL
	Maandstaten			
Mei 2012		Voorjaarsnota naar de Tweede en Eerste Kamer		
3e dinsdag in september 2012		Miljoenennota 2013		
November - december 2012		Najaarsnota		

Begrotingscontrole en verantwoording

	MINISTERIES	MINISTERIE VAN FINANCIËN	MINISTER- RAAD	STATEN- GENERAAL
Februari 2013		Voorlopige Rekening		
15 maart 2013	Jaarverslagen, accountantsrapporten en slotwetten			
Eind maart 2013			Bespreking jaarverslagen	
3e woensdag in mei 2013		Financieel Jaarverslag Rijk 2012		
Juni 2013				Behandeling slotwetten